

PROJEKTET

GIFTFRITT DAGIS

SLUTRAPPORT

ALLMÄNT OM PROJEKTET

Projektet Giftfritt dagis har under de tre åren 2019–2021 samarbetat med 16 privata daghem utspridda i Svenskfinland med att minska på skadliga ämnen i daghemsmiljön för att skapa en säkrare vardag för både personal och barn. Därtill har projektet ordnat fortbildningar för daghemspersonal och studerande inom daghemsverksamhet och hållit infotillfällen för småbarnsföräldrar om temat kemikaliesmarth vardag.

MÅL

Tillsammans med daghemmen har projektet strävat mot en giftfri vardag. Att minska på skadliga ämnen bidrar till en hälsosammare och säkrare vardag för barn och personal.

Vi har nått ut till

620

*barnfamiljer
i Svenskfin-
land*

BAKGRUND

Eftersom det är rätt krävande att se och förklara problemen med skadliga kemikalier, får ämnet inte den uppmärksamhet som skulle behövas. Långt ifrån alla kemikalier är skadliga, men problemet är att det finns många skadliga ämnen och att det hela tiden kommer ut nya kemikalier på marknaden innan de granskats.

Barn vistas ofta en stor del av vardagen på dagis. Skadliga ämnen kan i daghemsmiljö finnas exempelvis i gamla leksaker, leksaker av plast, maskeradkläder, äldre möbler, städmedel, plaster i köket eller besprutade frukter. Barn leker, smakar och känner på det mesta, och rör sig mycket i golvhöjd där skadliga kemikalier samlas i damm. Deras kropp är liten och kan inte rensa bort gifter lika effektivt som en vuxen kropp. Barn har tunnare hud än vuxna och barn äter och dricker mer än vuxna i förhållande till sin kroppsvikt. Barn är därmed extra känsliga för skadliga ämnen. Speciellt skadliga kan dessa ämnen vara under specifika utvecklingsfaser och störa till exempel barns normala kognitiva- (minne och inlärning) eller könsspecifika utveckling, men kan även vara delaktiga i utvecklandet av cancer eller allergier.

Vi har nått ut till

150

personer i
daghems-
personalen

VERKSAMHET

Varje daghem deltog i fyra träffar. Som introduktion fick personalen fortbildning om vilka skadliga ämnen det är viktigt att undvika, var de kan finnas på daghemmen och vilka säkra produkter de kan byta till i stället. Personalen tillsammans med de projektanställda inventerade kök, leksaker, pysseltillbehör, inredning, alla städmedel och hygienprodukter. Följande besök hade fokus på verksamhet med barnen och att involvera familjerna som också fick ta del av aktivitet, information och tryckt material kring kemikaliesmarth vardag.

Daghempersonalen har varit med i en Whatsappgrupp där de varje vecka fått inspiration och information och samtidigt haft möjlighet att fråga och dela sina upplevelser. Under pandemitiden har möten och träffar gjorts genom digitala träffar för personal och föräldrar, materialpaket per post till daghemmen och till föräldrarna, samt filmklipp för barnen.

Vi har nått ut till

1275

daghems-
barn

SYNLIGHET OCH MATERIAL

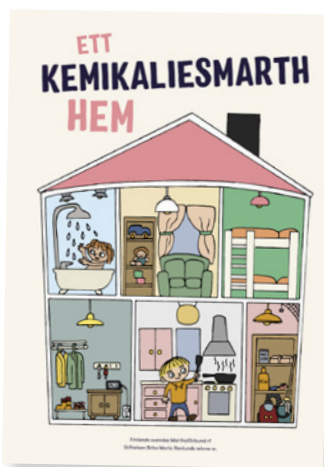
Allmänheten, studerande inom daghemsverksamhet, förbundets övriga personal och barnfamiljer har fått ta del av ny kunskap kring kemikaliesmarth vardag. Verksamheten har bestått av information, stöd och workshopper både online och fysiskt på plats med t.ex. aktiviteter som att göra egen modellerade, inspirationspåsar, föreläsningar, fortbildning och individuell rådgivning. Projektet har nått ut genom vår SOME-kampanj som varje vecka gett ett kemikaliesmarth tips och visat våra filmklipp. Det mest populära inslaget från kampanjen både på Facebook och Instagram nådde ut till allt som allt 11 015 personer och fick 411 interaktioner. Inlägget handlade om myggmedel för barn med ett enkelt recept att göra hemma.

Artiklar och inslag har publicerats i bl.a. tidningen Hem och Skola, Yle Österbotten, Åbo underrättelser, radioinslag på Yle Vega Österbotten, Yle nyheter TV-nytt och programmet Efter nio. Samarbetet med Barnvårdsföreningen i Finland har gett oss möjlighet att besöka babykafé och sprida material på deras digitala kurser.

Vi har nått ut till

212

personer på
digitala före-
läsningar

Vi har nått ut till alla privata svenskspråkiga daghem genom att skicka dem allt material som producerats under projektet. På detta vis har vi via vårt fysiska material spridit inspiration och information till familjer och daghemspersonal. Därtill har 100 barnfamiljer fått material som delades ut under hållbarhetsveckan i

Österbotten och Strömmingsmarknaden i Helsingfors. Allt material finns på projektets hemsida martha.fi/giftfritt, som omstrukturerades våren 2021 för att göra infon lättillgänglig och lätt att ta till sig. Efter omstruktureringen som blev färdig i maj 2021 har den nya hemsidan haft 193 besökare.

På följande länkar hittas tidningsartiklar, radio- och tv-inslag där projektet medverkat:

Här behövs inga dundermedel – Marthaförbundet ger de bästa tipsen för klimatsmart städning | Åbo Underrättelser (abounderrattelser.fi)

Myrkkyyjä ja pitkiä suhteita mm. Jonna Järnefeltin ja Nicke Lignellin kanssa | Efter Nio | TV | Areena | yle.fi

Daghem städar med tallsåpa och gör färg med gurkmeja: "Det blir kanske inte så klara färger men å andra sidan gör det inget om man slickar i sig lite" | Österbotten | svenska.yle.fi

Hem och Skola - Marthorna visar vägen mot giftfritt dagis

Giftfritt dagis - Marthaförbundet hjälper oss rensa i kemikalieröran | Audio Areena (yle.fi)

Yle Nyheter TV-nytt | Yle Nyheter TV-nytt 19.30 | TV | Arenan | svenska.yle.fi

Vi har nått ut till

262

övriga familjer och personal på daghem

RESULTAT

Daghemmen, föräldrarna och allmänheten har beskrivit projektet som mycket viktigt och hjälpt med att puffa i rätt riktning, för en giftfriare vardag. De fysiska träffarna har varit uppskattade och saknade under pandemin. Konkret stöd är det som hjälper daghemmen framåt, de har oftast mycket annat att tänka på. De privata daghemmen har ofta små medel att köpa in nytt och de som inte fick stöd i inköp när de rensade blev klart efter de andra som lättare kom igång med processen. Därmed handlar det om en process som kräver både tid och resurser för att fullständigt rensa bort gammalt och ersätta med nyare, kemikaliesmartare produkter. Många daghem har kommit bra igång med processen, men berättar även att pandemin har försvårat arbetet då det har funnits många andra saker som krävt personalens uppmärksamhet. Projektets personliga rådgivning och vårt tryckta material har fått mycket positiv feedback. Många har upplevt det som värdefullt att få information kring skadliga ämnen, saklig information och hjälp med att hitta bättre alternativ och nya lösningar.

Vi har nått ut till

80

privata
daghem

Våra daghem har under projektet påbörjat arbetet med att minska på eller är klara med att rensa ut produkter med skadliga ämnen i daghemsmiljön. Nedan några exempelvis på vad daghemmen arbetat med:

LEKSAKER:

Städat bort:

- Luktande, kladdiga plastleksaker
- Gamla elektronikleksaker som är söndriga eller äldre än från år 2013
- Träleksaker med färg som flagnar
- Icke-leksaker: gamla mobiltelefoner, tangentbord, nycklar och handväskor i konstläder

HOBBY:

- Börjat tillverka egen giftfri modellera och vattenfärg
- Bytt till hobbymaterial avsett för barn

HYGIEN OCH STÄDNING:

- Bytt till miljömärkta och parfymfria produkter för handtvätt och städning

KÖK:

- Bytt ut repiga, slitna plastskärbräden
- Bytt teflon till rostfritt stål eller gjutjärn
- Minskat på andelen plaster i köket: tallrikar, bestick, muggar, kärl, köksredskap och haklappar
- Bytt konservburkar till livsmedel i kartongförpackningar, glasburkar och frysförpackningar

INREDNING:

- Rensat bort äldre vilomadraser, skötbordsmadraser och lekkuddar med överdrag av skadliga plaster
- Flyttat bort elektronik från barnens viloplatser

Vi har nått ut till

193

personer via projektets nya hemsida

FEEDBACK FRÅN DAGHEMMEN I PROJEKTET GIFTFRITT DAGIS

Under sommaren och hösten 2021 besökte vi och intervjuade vi personalen på projektets egna daghem. Överlag har feedbacken varit mycket positiv kring projektet och aktiviteterna vi erbjudit, även om många nämnde att coronapandemin krävt mycket uppmärksamhet och gett mindre tid över för annan verksamhet. Daghemmen kommenterade att inventeringen verkligen öppnade upp problematiken kring skadliga ämnen, exempelvis kring plaster i köket, kring innehåll i möbler, miljömärkta produkter och skadliga ämnen på daghemmen. Därtill anser daghemspersonalen att aktiviteterna med barnen erbjudit bra metoder för att lära barnen om hållbarhet, miljöhänsyn, olika material och odling, något som inte alltid är lätt att få med i verksamheten. ”Det är barnen som tar till sig infon och även för kunskapen hem till familjen.”

I samtalen med daghemmen kom det upp både positiva och utmanande aspekter av projektet Giftfritt dagis. Många i personalen på daghemmen har upplevt att pandemin påverkade deras arbete med att rensa ut skadliga ämnen. Under projektets andra år innebar pandemin att fysiska besök till daghemmen begränsades och bland personalen konstateras att aktiviteterna krävde mer tid av personalen, att arbetet med kemikalier inte fick den uppmärksamhet som det hade krävt och att de hade haft mer energi att göra mer om vi varit på plats hos dem. Många hade önskat fler fysiska besök av oss, mer kontakt och fria diskussioner, men konstaterade att det under rådande omständigheter inte varit möjligt. Daghemmen berättar även att det varit krävande då personalen på daghemmen byttes ut under projektets gång och de nyanställda i personalen inte var bekanta med temat kemikalier från tidigare.

Det positiva daghemmen tagit fram i uppföljningen är att våra fysiska besök varit mycket omtyckta, att även materialpaketen per post inför de olika aktiviteterna (modellera, egna vattenfärger, mellanmål och odling) varit uppskattade och trevlig variation i vardagen, att aktiviteterna haft ett bra upplägg, varit lockande, intressanta och inspirerande både för barnen och personalen, och att personalen nu har kunskap för att göra mera medvetna val vid inköp att nytt material och produkter. Vi har fått feedback på att affischen med städinfo är till stor hjälp, enkelt då alla recept och tips finns sammanställda på ett ställe och att guiden Ett kemikaliesmarth hem på ett enkelt sätt gett goda råd till föräldrar att välja säkra giftfria produkter till hemmen. Daghemmen har

Vi har nått ut till

124

personer under livesändning av slutseminarium

Projektet har uppmärksamrats i radio, tv och tidningar i Åboland, Österbotten och huvudstadsregionen

varit mycket nöjda med att få byta ut plasten i köket till säkrare alternativ, glas, porslin och rostfritt stål. De yngre barnen får vara försiktigare när de har riktiga tallrikar och glas, det är en inlärningsprocess, och det är en bra sak anser många i personalen.

Personalen i köken har varit mycket nöjda med de nya redskapen, exempelvis slevarna i rostfritt stål och stekpannorna i lättgjutjärn. Många kommenterar att de inte på egen hand hade haft möjligt att byta ut köksutrustning eller leksaker med skadliga ämnen utan projektets understöd. Daghemmen anser att varor i daglig användning som tvål, diskmedel och olika städmedel har varit lätta att byta ut mot miljömärkta och parfymfria produkter. Aktiviteten kring odling har varit mycket populär bland barnen, barnen har varit nyfikna och intresserade att se hur växter gror! Många i personalen säger att projektet även påverkat dem personligen, de har tänkt mer på kemikaliesmartha lösningar i vardagen och följt våra tips på sociala medier.

”Det kändes som julafton när paketen kom med material för aktiviteter till barnen”

” Var nog tidigare medveten om plaster och städmedel och sånt. Men hade inte tänkt på t.ex. gamla leksaker som vi köper från loppis då med färgerna. ”

”Giftfritt dagis är ett bra koncept och något vi fortsätter med ”

”I och med projektet känns det som att vi kan göra mera medvetna val vid inköp. ”